

*М. Ф. Головатий,
д-р політ. наук, професор*

*Mykola F. Golovatiy,
Ph.D. in Politics, professor*

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ

Нині об'єктивним є висновок, що без чіткого вираженого і твердо обстоюючого національного інтересу нам ніколи не мати в Україні власної національної держави. Але повсюдного глибокого переконання в цьому ще немає, а тому немає й національно вивіреного шляху до суверенної держави, немає єдиної стратегії державотворення.

Національний вимір буття суспільства не є одвічним. Він почав набувати своїх визначальних рис з настанням доби Нового часу [5, 570], хоча витоки нашого народу, як української етнічної нації, починаються ще в середині першого тисячоліття від Р. Х. [7, 213].

Поміркуймо конкретніше. **Україна – держава національна.** Тому державні інтереси – соціальні цілі, орієнтири, принципи і настанови, спрямовані на раціональну організацію внутрішньої і зовнішньої політики держави, на адекватну репрезентацію інтересів усіх громадян, суспільства, на всебічний розвиток народу, – цілком можливо і треба розглядати саме як національні інтереси. Чому це так, що являють собою національні інтереси, який їх характер та особливості формування. Ці та інші питання і є виз-

начальними, коли робляться спроби довести, що саме **національні інтереси є основою, осердям становлення національної, суверенної, демократичної держави.**

Коли мова йде про національну державу, до уваги беруть не лише те, що найчисельнішою етнічною спільнотою на території України споконвіку були українці – понад сімдесят відсотків від загальної кількості мешканців. Але водночас Україна завжди вирізнялася з-поміж інших держав і поліетнічністю свого населення, що і сприяло розвитку прекрасних традицій мирного й дружнього співжиття, економічної, соціальної та культурної взаємодії і взаємовпливу одної на одну різних етнічних груп, національних меншин. І нині радикально ситуація практично не змінилася попри посилення міграційних та еміграційних процесів, оскільки поряд з так званою титульною українською нацією маємо в Україні й окремі національні меншини, і просто представників багатьох націй і народностей. А відтак, відповідно до загальнодержавних міжнародних принципів і норм щодо прав людини взагалі та міжнародних зобов'язань стосовно окремих національних мен-

шин, основними напрямками державної політики у сфері міжнародних відносин є: максимальне забезпечення рівних конституційних прав і свобод усім громадянам незалежно від раси, їх етнічного походження; перетворення реальної поліетнічності суспільства, його багатокультурного розмаїття в своєрідний консолідуючий фактор суспільства; розвиток культурної самобутності українського етносу; всебічний гармонійний розвиток української культури і мови; створення необхідних умов для розвитку самобутності національних меншин і т. ін. [4]. Тобто, ці та інші складові є тісно поєднаними, взаємозалежними елементами національної політики, спрямованої на вирішення комплексу реальних проблем і суперечностей, що мають місце або можуть виникнути у сфері складних міжнаціональних відносин, зорієнтованої на створення необхідних умов для розвитку українського етносу і національних меншин в Україні одночасно. Позитивом такої політики, наголосимо ще раз, є відсутність гострих міжнаціональних конфліктів, які, на жаль, мали і мають місце в країнах Європи, Азії, Близького Сходу та інших територій.

Проте відсутність в Україні гострих міжнаціональних конфліктів не усуває низки проблем державотворення, пов'язаних з етнонаціональними питаннями, з національними інтересами як такими. Вони породжені не лише наявністю багатьох націй і національних меншин на теренах України, але й регіональною особливістю нашої країни, у зв'язку з чим існує переконання, що Україна – поліетнічна країна. Певною мірою це так, навіть за умови, що в Україні лише 5% громадян належать до інших етнічних груп, а українці та росіяни складають приблизно 95%.

Тенденції, що виразно виявилися останнім часом, свідчать не стільки про поліетнічність України,

скільки про те, що український етнос багато втратив перебуваючи тривалий історичний час у своєрідному дисперсному стані, тобто був розколотий, розпорошений не лише по сусідніх державах, а й по всьому світу. І саме це сьогодні найпомітніше дається взнаки в духовному єднанні українства, його спрямованості в державотворчому процесі.

Демографічно, історично, етнополітично етнічною основою українського суспільства були, є і мають залишатися українці, і саме всебічний розвиток української нації був і залишається головною умовою всіх інтеграційних процесів в Україні. Як зазначається в Конституції України (ст.11), “Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури...” [1]. Далі йдеться про такі важливі атрибути держави як мова, тобто українська мова проголошується державною, про суть і значення в консолідації народу української культури з одночасним захистом прав на користування своєю мовою, культурою, на здобуття освіти і т. ін. представниками національних меншин. Це зокрема обумовлено Декларацією прав національностей України (1991), Законом України “Про національні меншини в Україні”, іншими правовими актами.

Принципове значення мало і має саме те, що визнавши корінні народи та національні меншини окремими суб'єктами політико-правових відносин, Конституція України в такий спосіб поклала на державу обов'язок сприяти розвитку їхньої етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності в єдиній національній державі за провідної ролі титульної нації.

Політична теорія визначає націю як політичну спільноту, яка об'єднує всіх громадян держави незалежно від їх етнічного й соціального походження, культурно-мов-

них та інших особливостей. Це – для тих, хто пробує робити свою політику на національному питанні, грати на політиці націоналізму як якомусь негативі.

Сутнісними характеристиками нації нині все помітніше стають спільна державна мова, спільні символи, спільна і взаємна лояльність до держави та її законів, спільні інтереси і надії на краще влаштування суспільного життя. Ці наріжні характеристики нації дають підстави створювати і її синонімічні доповнення – “політична нація”, “державна нація” і т. ін., які останнім часом стали предметом щонайширших не лише політичних та суспільних дискусій, а й певних політичних спекуляцій.

Нація в теорії і практиці державотворення має розглядатися як сукупність усього населення, усіх етносів, що проживають в межах даної держави і об’єднуються за допомогою юридичних інституцій, прав громадянства і які, до того ж, мають духовну потребу жити і діяти разом, спільно рухатися до визначеної мети, покладаючи в основу всього розвитку цінності культури титульної нації.

З названого вище логічно випливає, **що національна держава має й відповідні національні інтереси**, які стосуються передусім базисних, економічних умов існування даної країни, держави, ними ж і детермінуються [3].

Національну самосвідомість не можна розглядати як щось однозначне, однорідне. Як зазначає Г. Касьянов, “у багатонаціональних державах трапляються ситуації, коли національна свідомість – як на особистому, так і на колективному рівні – має складну структуру, поєднуючи декілька лояльностей” [3, 292].

Самі по собі **національні інтереси не є чимось штучним, виок-**

ремленим з будь-якої однієї сфери життя суспільства, особистості. Вони – інтегративні, виступають і проявляються комплексно, у взаємовпливах і взаємозв’язках. При цьому **вирішальне значення у формуванні і практичній реалізації національних інтересів все ж належить соціальній сфері**, а в ній **безпосередньо – освіті й вихованню, науці, культурі, організації дозвілля, відпочинку та оздоровленню громадян, національній та етнопонаціональній політиці.**

Вкажемо на особливості такої політики, що мають якнайповніше виявлятися у стратегії державотворення взагалі.

1. Національні інтереси в системі освіти й виховання.

Всупереч та на противагу загрозливим процесам глобалізації людство все ж помітно змінює орієнтації свого розвитку в бік демократії, піднесення гідності й гуманістичних засад розвитку особистості, її духовного та культурного збагачення, забезпечення національної самоідентифікації.

Особливо яскраво це проявляється в розробці та здійсненні сучасної системи національної освіти в Україні. Так, у “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” зазначається, що така освіта має національний характер, “ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності”.

Це концептуальне положення обумовлює зміст освіти, її заставничі засади. Освіта в сучасній Україні, базуючись на основі педагогічної спадщини Київської Русі, доби українського козацтва, світоглядної парадигми Володимира Мономаха, Петра Могили, Григорія Сковори, Тараса Шевченка, Івана Франка, Григорія Ващенко, Василя Сухомлинського та багатьох інших видат-

них фундаторів української педагогіки має утверджувати саме українську національну ідею, сприяти всебічному розвитку українського народу, збагаченню його духовного потенціалу.

Невід'ємною складовою всієї системи освіти України є національне і громадянське виховання, в основі яких мають бути принципи гуманізму, демократизму, єдності сім'ї і школи, наступності та спадкоємності поколінь.

Здійснюючись у процесі всього часу навчання дітей та молоді, національне і громадянське виховання мають сприяти якомого повнішому набуттю молодими громадянами необхідного соціального досвіду, успадкування кращих духовних надбань нашого народу в поєднанні з подібними надбаннями інших народів, формуванню високої культури міжнародних взаємин, формуванню в юнаків та дівчат кращих особистісних рис громадян української держави, високої загальної культури й духовності.

2. Національні інтереси у сфері науки і культури.

Попри всілякий песимізм, Україна має достатньо великий науково-технічний, технологічний, інноваційний потенціали, велику когорту вчених, талановиту молодь. Постає лише питання про ефективне використання цього потенціалу, що своєю чергою має сприяти подоланню наслідків економічної кризи, забезпечити необхідне матеріально-технічне піднесення, перехід вітчизняного виробництва на справді інноваційний шлях розвитку, на випуск високотехнічної, конкурентоспроможної на світовому ринку вітчизняної продукції.

За багатвікову історію український народ як творець національної та активний співтворець світової культури нагромадив величезні ду-

ховні багатства. Це видатні пам'ятники трипільської та скіфської культур, княжої доби й українського бароко, творча та філософська спадщина сотень відомих українських істориків, філософів, літераторів, художників, мистецтвознавців, діячів театру й кіно, досягнення знамих митців сучасності. За нинішніх умов маємо робити все можливе, щоб зберегти і примножити духовні скарби, надбання української культури, а завдяки їм забезпечити цілісність культурно-національної ідентичності України, її народу як активного співтворця загальносвітової духовності й культури [6].

Творення єдиного загальнонаціонального культурного простору, забезпечення самоцінності, незалежності культури й мистецтва в усіх їх численних проявах, збереження багатющої національної культурної спадщини, забезпечення свободи творчості, найширшого доступу громадян, особливо молодих, до культурних надбань виступає як цілісний консолідуючий фактор становлення та зміцнення української національної державності.

Важливим фактором консолідації суспільства, формування активної громадянської позиції особистості була і є мовна політика як система поглядів, принципів і пріоритетів у діяльності держави, її структур з тим, щоб державна українська мова змогла реалізувати свою дійсно державотворчу, консолідуючу роль, утверджуватися як основний засіб функціонування українського суспільства.

3. Національні інтереси в галузі охорони здоров'я, організації дозвілля й відпочинку.

Духовно й матеріально багатою, спроможною на повноцінне й активне життя може бути лише здорова людина. Тому збереження і зміцнення здоров'я, створення здорових умов життя і праці людей завжди має бути

в центрі державної турботи, її соціальної політики. Скільки б ми не говорили про щось інше, людський фактор державотворення був і залишається визначальним.

Стратегію української держави в справі забезпечення охорони здоров'я, організації змістовного дозвілля й відпочинку складають розвиток людського та соціального потенціалу; значне покращення демографічної ситуації; удосконалення медико-санітарної культури населення; поліпшення безпосередньо медичного обслуговування; удосконалення інфраструктури, поліпшення організації сфери дозвілля й відпочинку.

4. Національна та етнонаціональна політика як основа національних інтересів.

Загальнодержавна стабільність, мир і злагода, дієві міжнародні взаємини і співробітництво, відсутність міжетнічних конфліктів забезпечуються цілісністю національної та етнонаціональної політики. Досягти такої ситуації можна в разі оптимального врахування інтересів і потреб, створення сприятливих умов для розвитку української нації, корінних народів і національних меншин України тощо.

5. Національні інтереси і релігійне середовище.

Цій дилемі до останнього часу не надавалось потрібної уваги. Тим часом важливою складовою утвердження високої духовності в суспільстві є саме релігійне середовище. Політика держави у сфері релігійного життя базується на тісному поєднанні інтересів держави, суспільства й церкви, становлення моральності, високої духовності громадян. Послідовно дотримуючись цивілізованих методів регулювання державно-церковних відносин, принципів невтручання держави в безпосередні внутрішні справи церкви, а церкви – у діяльність держави, Україна спроможна забез-

печити гармонізацію державно-церковних відносин, утвердження в українському суспільстві громадянського миру й міжконфесійної злагоди, зміцнити довіру між державою та релігійними організаціями.

За роки незалежності значно помітнішим стало те, що національні інтереси багато в чому визначаються особливостями духовно-релігійної самоідентифікації українця, особливо на тлі такого могутнього консолідуючого чинника, активного носія державницької ідеології, суспільної моралі та культурного прогресу українського народу, яким є християнська віра. Це природно, оскільки історично людина завжди ідентифікує себе не лише за індивідуальними, статевими, родовими, етнічними, культурними, державними, національними, моральними, але й за релігійними ознаками. Процес такої ідентифікації не простий, оскільки Україна – це багатоконфесійна держава, у якій нині діє понад 27 тисяч різноманітних релігійних організацій, що представляють понад сто церков, конфесій, напрямів та течій, та й помітними є зарубіжна релігійна експансія, вплив на духовні процеси в Україні місцевих представництв новітніх, нетрадиційних релігій і культів, чого не можна не враховувати.

За цих обставин формування свідомості громадян, особливо молоді України, постає як складний, часто досить суперечливий процес. Отже, невід'ємним принципом українського державотворення була і є наша національна самодостатність і в духовно-релігійній сфері.

Свобода світогляду й віросповідань загалом є найважливішим критерієм і обов'язковою, вкрай необхідною умовою творення демократичної держави. Права і свободи громадянина (особистості), які проголошені й закріплені в Конституції України, як відомо, не лише непорушні й невідчу-

жувани. Вони є пріоритетними по відношенню до державної влади, оскільки визнані як природні, а не кимось дані. Ніхто не може позбавити людину права на гідність, на свободу думки й волевиявлення, на сприятливе навколишнє середовище.

Саме це принципове положення, що міститься в Основному Законі нашої держави – Конституції України – і ставить державу, владу перед необхідністю не лише діяти в інтересах людини, але й діяти виходячи із особливостей, характеру цих інтересів. Відтак **можна вказати на декілька принципових положень, пов'язаних з національними цінностями й інтересами взагалі:**

а) національна держава, допускаючи і створюючи умови для вільного волевиявлення громадян, між тим зобов'язана створювати і відповідні умови для такого волевиявлення. Це те, чого маємо вимагати від держави;

б) національні цінності, інтереси в державі, яка є етнонаціонально єдиною, має відстоювати й захищати передусім держава, оскільки це корінна, природна потреба громадян цієї держави.

Щодо суто молодих громадян, то беручи до уваги, що вони лише формують себе, як громадяни, знаходяться в складному, проте обов'язковому процесі соціалізації, то держава по відношенню до них має виробити й реалізувати специфічну державну молодіжну політику, одне з провідних місць у якій належить національно-громадянському вихованню, формуванню в молоді кращих рис громадян своєї, національної держави.

Безперечно, що **формування національної та громадянської свідомості і громадянської позиції особистості** має відбуватися за умови, що держава відмовляється від претензій на тотальне і єдино правильне знання про соціальну ре-

альність, організацію життя людських спільнот. Діалог культур, цивілізацій, ідеологій має відбуватися й забезпечуватися, однак домінантою, визначальним компонентом для національних держав були й залишаються національні цінності та національна ідея.

За умов притаманного Україні політичного плюралізму, досить гострих суперечок, а то й політичної боротьби між різними ідеологіями та ідеологічними напрями, **дійсно гострим є питання пошуку ідеології, яка б максимально сприяла об'єднанню суспільства**, у всякому разі ідеології, що несе в собі максимально позитивний, конструктивний потенціал, і до того ж спроможна утвердити міцний консенсус усіх політичних сил.

Звичайно, об'єктивно жодна з ідеологій ніколи стовідсотково не може навіть претендувати на те, щоб з усією повнотою відобразити широкий спектр соціальних інтересів і тенденцій розвитку суспільства. І все ж **з-поміж існуючих у суспільстві ідеологій об'єктивно виражати загально національні інтереси може саме та, що за своїм характером найбільше відповідає історичним традиціям, установкам і сповіданням більшості громадян даної держави**. Зрозуміло й інше – така ідеологія не може бути обрана державою штучно, на вибір, оскільки між суспільною ідеологією й державною ідеологією ніколи немає і не може бути тотожності, абсолютного збігу.

Первинною, визначальною була й завжди залишається суспільна ідеологія (та, що становить дух, неповторну особливість, характер даного народу), а вторинною – загальнодержавна, загальнонаціональна ідеологія. Тобто остання є більш універсальною і саме завдяки їй – через політику, передусім, соціальну, через економіку і завдяки їй утримується необхідна стабільність дер-

жави, забезпечується її інтенсивний розвиток.

Далі. Уся історія й культурна традиція українства підтверджує, що найбільш притаманною для становлення самостійної української держави була й залишається **національно-консервативна ідеологія**. Саме вона завжди є осердям соціального інтелекту, розсудливої, зваженої суспільної гармонії, наріжним каменем конкретних національних культури, традиції, звичаїв і правил співжиття. Саме національний консерватизм передбачає не просто впорядкованість, поміркованість соціальних реформ, експериментів, перетворень. Він запобігає і протистоїть спрощеним і відверто руйнівним проявам і наслідкам дії радикалізму, фундаменталізму і глобалізації. Саме завдяки національному консерватизму, що поєднує свободу з порядком і відповідальністю, маємо змогу протистояти прискорено інтенсивному процесу глобалізації, що відверто загрожує існуванню націй, їх унікальним рисам і якостям. Національний консерватизм бачить історію, історичний процес не інакше як органічну єдність минулого, сучасного і майбутнього, що без пояснень, є великим позитивом для українського народу, його складної і багато в чому суперечливої історії.

Ідеологія національного українського консерватизму дає змогу найповніше усвідомлювати сутність української національної ідеї, основний зміст якої полягає в тому, що всі громадяни України становлять великий український народ, який прагне у власній державі створити умови життя, гідні споконвічних сподівань його предків побудувати спільне життя на засадах соціальної злагоди і загальногромадянської моралі.

Врешті, за багатьох об'єктивних обставин, саме ідеологія національного консерватизму може бути

дійсно тією платформою об'єднання й налагодження співпраці усіх політичних сил в ім'я творення національної, самостійної, суверенної держави.

Та от біда, за всіх позитивів українського консерватизму до сьогодні його серйозно не брала на озброєння як ідеологію державотворення жодна з політичних сил. Сподіваємося, що до президентських перегонів 2004 року ситуація кардинально зміниться.

Слідуюче коло питань – національні інтереси та особливості їх практичної реалізації в становленні людини – громадянина з однозначною соціальною орієнтацією, активною життєвою позицією і високою громадською активністю.

Чіткість визначення національних інтересів, ступінь їх практичної реалізації багато в чому обумовлені рівнем національної самосвідомості громадян України. Це – аксіома. Бо кожна нація існує й відповідно проявляє себе в суспільно-політичному житті завдяки самосвідомості людей (особистостей), їх самоототожнення з культурою своєї нації. В основі національного характеру саме й лежать національна самосвідомість та почуття етнічної ідентичності.

Даремно обстоювати, розвивати і реалізовувати національні інтереси, якщо в країні, особливо серед молодого покоління, не ведеться належної роботи з формування вкрай необхідної національної свідомості. **Національна свідомість** – це сукупність відповідних соціально-економічних, політичних, морально-етичних, філософських, духовно-релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв та традицій, ідеалів та ціннісних орієнтацій, які власне й характеризують, обумовлюють життєдіяльність окремих націй і народностей.

Існує **буденна і теоретично об-
грунтована національна свідомість**, яка пов'язана із відповідним осмисленням, усвідомленням її сутності й важливості.

Найстійкішими інтегруючими елементами буденної свідомості є звичаї і традиції. Історично, генетично, вони є також і найдавнішими елементами такої свідомості, оскільки формуються з початком утворення націй і національностей.

Теоретична національна свідомість є відповідно науково об-
грунтованою, узагальненою, соціально-політично зорієнтованою, як певна цілісна система поглядів на життєвий шлях, розвиток, місце, роль і значення окремо взятої нації в розвитку етносу, народу, людської спільноти загалом.

По суті в теоретичному плані **національна свідомість включає в себе ідеологію даної нації, основним елементом якої є національна ідея, себто ідея історичного призначення, відповідних ціннісних і духовних орієнтирів, або мета існування нації та шляхів досягнення цієї мети.**

Коли йдеться про формування громадянської свідомості особистості, то мають на увазі і такий феномен, як **громадянський менталітет**. Це – сукупність спільних для громадян конкретної країни способів політичного мислення, тобто способів, за допомогою яких встановлюються причинно-наслідкові зв'язки щодо державно значущих політичних процесів і подій.

Загалом окрема людина (особистість), особливо молода, безпосередньо свідомо сприйняти таке складне явище, як держава, не може, бо таке уявлення зазвичай є значною мірою фрагментарним, нецілісним, воно існує у вигляді певного синкретного образу. Головним же чином таке уявлення набуває

більш-менш цілісного характеру за умов політичної соціалізації особистості, оволодіння людиною досвідом попередніх поколінь.

За рахунок і на ґрунті громадянського менталітету виникають типові форми, моделі державно зорієнтованої, значущої поведінки людини, в якій тісно поєднуються особисті і державні інтереси. Саме таке поєднання – об'єктивна умова ефективності й розбудови національної держави.

Реальне розв'язання соціально-економічних, політичних, духовних та інших завдань у суспільстві, тобто реалізація національних інтересів видаються максимально можливими за умови **врахування, особливо в процесі формування національно свідомої особистості, менталітету нашого народу.**

Як відомо, поняття “менталітет” пов'язане з відповідним психічним складом розуму людини, її душевним складом і станом, напрямом і способом мислення або характером роздумів, духовним світом в цілому. Тобто, коли ведуть мову про ментальність, то мають на увазі відповідну інтегральну характеристику психологічного життя людей певного історичного часу (періоду). Зрозуміло, що саме своєрідність, неповторність бачення людьми навколишньої дійсності перш за все і обумовлює специфіку їхніх реакцій та поведінки.

Ментальність притаманна як окремій людині, так і досить великим соціальним групам (класам, націям, етносам), і пов'язана вона з багатьма умовами суспільного буття конкретної етнічної спільноти. До того ж ментальність не є однозначною, незмінною. Скоріше навпаки, за всіх більш-менш сталих характеристик ментальність – явище певною мірою суперечливе. Так, ведучи мову про ментальність народу загалом, М. Грушевський зокрема вказував на

те, що український народ у порівнянні з російським є народом більш проєвропейським, зорієнтованим на західну культуру, тоді як російський – проєсхідним, проазійським.

На сьогодні, враховуючи своєрідність української ментальності, надто актуальним є питання своєрідного очищення масової свідомості від залишків шкідливих рудиментів комуносоціалістичної, тоталітарної ідеології. Це надто складний, неоднозначний і суперечливий процес.

Суспільство, сім'я, школа, громадськість у будь-якій країні і за будь-яких умов їх функціонування неодмінно ставлять перед собою завдання виховати людину-громадянина, тобто особистість з певним набором рис, якостей, характеристик, яка вмє жити спільно з іншими, дотримуючись побудованих на історії, традиціях, надбаннях своїх попередників норм співжиття, що склалися на національному ґрунті.

Саме громадянськість щонайчастіше пов'язана з державністю – вони тісно взаємодіють і не існують одне без одого.

Вільний розвиток особистість має лише в правовій, демократичній державі, де існує високорозвинуте громадянське суспільство. А тому природно і єдино вірно, що незалежну, самостійну і справді демократичну українську державу можуть розбудувати лише її палкі патріоти, національно свідомі і національно налаштовані громадяни, об'єднані у спільноту національною ідеєю – ідеєю незалежності і соборної державності.

Підсумуємо сказане.

Перше. Будувати державу без ідеології, без визначення, захисту й утвердження національного інтересу – справа пуста й даремна.

Друге. Національні інтереси є не лише певною системою духовно-моральних цінностей, пов'язаних з історією, національними традиціями, культурою. Це життєвоперетворюючі, спонукальні до конкретної державотворчої діяльності реальні стимули, без яких неможливо ні сформулювати національно свідому особистість, ні розбудувати і зміцнити національну державу. Цим і маємо нині об'єктивно керуватися в розбудові української держави.

1. Конституція України. – К., 1996.

2. Головатий М.Ф. Соціологія політики. – К., 2003.

3. Касьянов Г. Теорії націй та націоналізму. – К., 1999.

4. Міжнародний пакт про громадянські та політичні пра-

ва. факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. – К., 1995.

5. Основи демократії. – К., 2002.

6. Попович М. Нарис історії культури України. – К., 2001.

7. Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1991.

8. Сміт Е.Д. Національна ідентичність. – К., 1994.

9. Хайек Ф. А. Познання, конкуренція и свобода. – М., 1999.

Подано до редакції 15.09.2003

Abstract: **National interests as a basis of state foods: theoretical and methodological confederation.**

The development of a strong, independent state must consider the interest of the dominating ethnic group. At the same time, Ukraine is a multinational society, and the rights of the ethnical minority must be protected in according with the international standards and legislation. An independent Ukraine is impossible without a general democratization, to issuer the rights and freedoms of ever citizens to the benefits of all.
